

Program Erasmus+

Ključni ukrep 2 - Partnerstva za sodelovanje v šolskem izobraževanju

POVZETEK POROČILA TERENSKE RAZISKAVE

R2.2.1_si_s

Slovenija

Sofinancira
Evropska unija

A Systemic Approach to social media and pre-adolescents through thinking skills education

Sporazum št. 2022-1-IT02-KA220-SCH-000090043

A Systemic Approach to social media and pre-adolescents through thinking skills education

Sporazum št. 2022-1-IT02-KA220-SCH-000090043

R2.2.1_xx_s
Povzetek poročila terenske raziskave:
Slovenija

Sofinancira
Evropska unija

Projekt ASAP je sofinanciran iz programa Erasmus+ Evropske unije v okviru Sporazuma o nepovratnih sredstvih št. 2022-1-IT02-KA220-SCH-000090043. Podpora Evropske komisije in italijanske nacionalne agencije INDIRE pri pripravi te publikacije ne pomeni potrditve vsebine, ki odraža samo mnenja avtorjev. Evropska komisija in italijanska nacionalna agencija INDIRE nista odgovorni za kakršno koli uporabo informacij, ki jih publikacija vsebuje.

Informacije o projektu

Program	Erasmus+
Ključni ukrep	Ključni ukrep 2 - Partnerstva za sodelovanje med organizacijami in institucijami
Vrsta ukrepa	Partnerstva za sodelovanje v šolskem izobraževanju
Akronim	ASAP
Naslov	A Systemic APproach to social media and pre-adolescents through thinking skills education
Sporazum št.	2022-1-IT02-KA220-SCH-000090043
Začetek	1. september 2022
Konec	30. avgust 2025
Trajanje	36 mesecev
Nadaljnje informacije	Za več informacij o projektu in dostop do dodatnih rezultatov obiščite: <ul style="list-style-type: none">- Spletno stran projekta: www.socialmediakids.eu- Stran projekta na Platформи rezultatov programa Erasmus+- Stran projekta na platformi Zenodo

Informacije o dokumentu

Rezultat št.	R2.2.1_xx_s
Naslov rezultata	ASAP Povzetek poročila terenske raziskave: Slovenija
Work Package	WP2 – Social Media, Preadolescents, and Meta-Cognition: ASAP Transdisciplinary Desk & Field Research
Aktivnost	A2.2 – Field Research
WP Leader	DOBA Fakulteta za uporabne poslovne in družbene studije Maribor
Avtorji	Marko Divjak, Daša Grajfoner (DOBA)
Datum	Junij 2025
Stopnja diseminacije	JAVNO
Kratek opis	Povzetek rezultatov in ključnih ugotovitev kvalitativne in kvantitativne terenske raziskave, izvedene v okviru projekta ASAP v Sloveniji, med predadolescenti, starši, učitelji in vodstvom šol. Raziskava ponuja dodatne vpoglede v odnos med predadolescenti, digitalnimi mediji in družabnimi omrežji, spletnim ustrahovanjem ter digitalno in medijsko pismenostjo. Celotna različica nacionalnega poročila je v angleškem jeziku na voljo prek komunikacijskih kanalov projekta.

Licenca

To delo je objavljeno pod licenco [Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna](#). Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela.

Morda bo potrebno pridobiti dodatne pravice, če določena vsebina vključuje dela tretjih oseb ali prikazuje prepoznavne zasebne posameznike. Za uporabo ali razmnoževanje vsebine, katere lastniki niso ustvarjalci tega dela, boste morda morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnikov pravic.

Razširjeni Povzetek

Raziskavo smo izvedli v okviru ERASMUS+ projekta ASAP (A Systemic Approach to social media and pre-adolescents through thinking skills education), katerega cilj je bil raziskati odnos med otroci (starimi 11–13 let) in družbenimi omrežji, s posebnim poudarkom na šolskem okolju. Glavni cilj raziskave je bil preučiti izzive, s katerimi se otroci soočajo pri uporabi družbenih omrežij in interneta nasploh, ter potrebe ključnih deležnikov — otrok, staršev, učiteljev in ravnateljev — za učinkovitejšo spoprijemanje s temi izzivi. V raziskavi smo uporabili tako kvalitativne (fokusne skupine, pol-strukturirane intervjuje) kot kvantitativne (strukturirane spletne ankete) metode, da bi zagotovili celovito razumevanje obravnavane tematike. Raziskava, izvedena v Sloveniji, je v kvalitativnem delu zajela 30 otrok, 30 staršev, 10 učiteljev in 2 ravnatelja, v kvantitativnem delu pa je sodelovalo 197 otrok, 205 staršev in 34 učiteljev. Zbiranje podatkov je potekalo od februarja 2024 do januarja 2025 ob strogem spoštovanju etičnih standardov, s soglasjem Komisije za etičnost raziskovanja na DOBA Fakulteti.

Ključne ugotovitve kvalitativne raziskave

Kljub solidnemu razumevanju spletnih tveganj se otroci zelo različno spoprijemajo z njimi. Medtem ko nekateri poiščejo pomoč odraslih, drugi raje molčijo, saj se bojijo obsodbe ali kaznovanja. Zaupanje oziroma njegovo pomanjkanje je osrednja težava v odnosih otrok z odraslimi. Učitelji in starši po mnenju otrok pretiravajo v svojih odzivih, ali pa težave omalovažujejo; posledično se otroci pogosto izognejo pripovedovanju o negativnih izkušnjah odraslim, predvsem iz strahu, da odrasli težave ne bodo razumeli ali pa bodo preveč dramatizirali. To poudarja pomen ustvarjanja čustveno varnega prostora, kjer se otroci počutijo resnično slišani, brez obsojanja.

Osrednja tema pri starših je konflikt med zaščito otrok in pripravo na samostojnost. Nekateri uporabljajo nadzor s pomočjo tehnologije, drugi dajejo prednost odprti komunikaciji in postopnemu razvijanju samostojnosti. Skupno pa se vsi strinjajo, da so poslušanje, modeliranje z lastnim zgledom in čustvena dostopnost ključni za uspešno digitalno starševstvo. Starši tudi priznavajo lastna protislovja — denimo to, da od otrok zahtevajo omejevanje uporabe zaslonov, sami pa so stalno prisotni na spletu.

Učitelji opozarjajo na nedoslednosti pri obravnavi spletnega neprimerne vedenja v okviru šolskega sistema. Veliko škodljivih vsebin in dejanj se zgodi izven šolskega časa ali prek osebnih naprav, kar omejuje pristojnosti učiteljev in otežuje izvajanje šolskih pravil. Kljub tem izzivom učitelji opažajo, da se učenci odprejo, kadar je vzpostavljeno zaupanje — pogosto v neformalnih trenutkih ali ko čutijo, da je učitelju iskreno mar zanje.

Zaščita in opolnomočenje otrok na spletu ni zgolj stvar pravil ali kampanj ozaveščanja. Gre za odnosni in kulturni izziv, ki zahteva usklajeno delovanje družine, šole in širše skupnosti. Otroci morajo biti obravnavani ne le kot uporabniki tehnologije, temveč kot partnerji pri soustvarjanju varnejšega digitalnega okolja. Starše, učitelje in vodstva šol je treba podpreti z ustreznim usposabljanjem, razpoložljivim časom in orodji za skupno oblikovanje takšnega okolja. Vse deležnike druži skupna želja po varnosti in podpori otrok. Pogosto se ne razhajajo v namenu, temveč v pristopu. Premostitev te vrzeli bo ključna za vzgojo generacije digitalno odpornih, čustveno inteligentnih in socialno povezanih mladih.

Ključne ugotovitve kvantitativne raziskave

Uporaba naprav, interneta in družbenih omrežij

Otroci so zelo digitalno povezani: 98 % jih ima osebni pametni telefon, skoraj polovica (49 %) ga je prejela pred 10. letom starosti.

Otroci preživijo veliko časa na spletu: med delovnimi dnevi preživi več kot 4 ure dnevno na spletu 30 % otrok, ob koncu tedna pa kar 50 %.

Uporaba družbenih omrežij je pri otrocih skoraj univerzalna: največ uporabljajo YouTube (93 %), Snapchat (71 %), TikTok (56 %) in Spotify (56 %). Večina staršev (98 %) prav tako uporablja družbena omrežja, vendar drugačna kot njihovi otroci, kar kaže na generacijsko digitalno vrzel: 89 % staršev uporablja Facebook, 72 % YouTube, 48 % Instagram in 36 % WhatsApp.

Zgodnje lastništvo pametnega telefona in njegova uporaba izhajata iz praktičnih potreb in socialnih pritiskov. Starši so navedli štiri glavne razloge, zaradi katerih so otroku podarili pametni telefon tako zgodaj: 1) komunikacija, 2) varnost in dosegljivost v nujnih primerih, 3) spodbujanje samostojnosti, in 4) prilagajanje vrstniškim normam / digitalna vključenost.

Starševski nasveti / usmerjanje in dialog

Obstaja pomembna zaznana razlika med starši in otroci glede ravni vključenosti staršev: medtem ko starši poročajo o visoki stopnji vključevanja v pogovore o spletnih tveganjih (97 % staršev otrokom svetuje varno uporabo interneta), otroci zaznavajo bistveno manj vključenosti (67 % otrok poroča, da jim starši svetujejo o varni uporabi interneta).

Otroci pogosteje pomagajo staršem pri uporabi interneta, kot pa od njih iščejo pomoč. 82 % otrok pravi, da staršem pomaga pri uporabi interneta, vendar to prepozna le 49 % staršev. Po drugi strani pa manj otrok poroča, da starše prosi za nasvet (30 %), kot to navajajo starši (53 %). To nakazuje na obrnjene vloge, kjer otroci včasih delujejo kot digitalni vodniki.

Šole so prepoznane kot pomembni partnerji pri podpori staršev glede izobraževanja o spletni varnosti: 39 % staršev meni, da bi bilo »kar precej koristno«, če bi šola nudila prostor za pogovor o vprašanih starševstva, vključno z varnostjo na internetu; dodatnih 28 % staršev meni, da bi bilo to »zelo koristno«.

Starševski nadzor / regulacija

Obstajajo velike razlike med tem, kako otroci in starši dojemajo svobodo na spletu: otroci poročajo o precej večji svobodi kot starši mislijo, da jim jo dovoljujejo. 63 % otrok tako navaja, da lahko družbena omrežja uporabljajo kadarkoli, medtem ko to dopušča le 26 % staršev. To kaže na omejeno starševsko ozaveščenost, slabo komunikacijo ali nedosledno izvajanje pravil.

Podatki prav tako kažejo na razkorak v uporabi orodij za nadzor otrokovih aktivnosti na spletu oz. na telefonu. 67 % staršev pravi, da uporablja blokiranje, filtriranje ali spremljanje aktivnosti, medtem ko to za svoje starše navaja le 37 % otrok.

Otroci večinoma sprejemajo in spoštujejo starševska pravila glede uporabe pametnih telefonov in nadzora ne dojemajo kot vsiljivega — mnogi ga opisujejo celo pozitivno kot "skrb" ali "zaščito". Vendar

pa bi tretjina otrok (33 %) želela manj vpletanja staršev, predvsem zaradi želje po večji samostojnosti in zasebnosti pri spletnih dejavnostih.

Izkušnje z neprijetnimi situacijami na spletu

Približno 15 % otrok je v preteklem letu doživelo neprijetne ali vznemirjajoče izkušnje na spletu, najpogosteje povezane s spletno zlorabo, strašljivo ali neprimerno vsebino ali grožnjami. To kaže, da so spletna tveganja realnost za pomemben delež otrok.

Kot odziv na incident je več kot polovica otrok (52 %) blokirala osebo, ki jih je nadlegovala. Čeprav so mnogi otroci o tem povedali staršem ali vrstnikom, 28 % otrok ni povedalo nikomur, kar kaže, da se pomemben delež otrok z neprijetnimi izkušnjami na spletu spopada sam, kar še dodatno poudarja pomen odprte komunikacije in podpore.

Podobno vprašanje smo postavili tudi staršem. 15 % staršev je poročalo, da je njihov otrok v preteklem letu doživel neprijetno izkušnjo na spletu. Ko so otroci o tem pripovedovali staršem, je večina staršev (81 %) reagirala z odprto in neobsojajočo komunikacijo, da bi razumela otrokovo izkušnjo.

Pogledi učiteljev

Večina učiteljev pogosto govori z učenci o spletni varnosti, napačnih informacijah in odgovorni uporabi interneta. Vendar pa večina meni, da so spletna varnost, tveganja in digitalna pismenost v trenutnem kurikulumu premalo zastopani, kar kaže na razkorak med prizadevanji učiteljev in institucionalno (sistemsko) podporo.

Učitelji že prejemale usmeritve prek delavnic, izmenjav z vrstniki in spletnih virov, vendar si želijo večje vključitve svetovalnih delavcev in zunanjih strokovnjakov. Prav tako vidijo veliko potrebo po večjem vključevanju staršev v izobraževanja na področju digitalne pismenosti in predlagajo povečanje razpoložljivega časa in preventivnih programov za digitalno dobro počutje.

Implikacije za ASAP izobraževalni program

Ključne ugotovitve raziskave jasno nakazujejo smernice za oblikovanje ASAP izobraževalnega programa. Raziskava podpira program, ki bo:

- Interaktiven in participativen — otroci (in tudi starši) si želijo biti vključeni, ne le poučevani.
- Čustveno naravnani — otroci potrebujejo orodja za odpornost in spoprijemanje, ne le pravila, kako se (ne) obnašati.
- Osredotočen na odnose — pravi napredek zahteva povezovanje med otroci, starši in učitelji.
- Nadgradil kurikulum — učitelji potrebujejo podporo in strukturo.

Raziskava je prav tako prepoznala nekaj skupnih tem, ki jih je treba nasloviti v okviru ASAP izobraževalnega programa: čustva, komunikacijo in avtentičnost. Poučevanje prepoznavanja in uravnavanja čustev gradi odpornost in normalizira čustvene odzive ob incidentih. Krepitev komunikacijskih spretnosti izboljšuje družinsko komunikacijo — starši potrebujejo podporo, kako govoriti z otroki. Razvijanje kritičnega mišljenja pomaga otrokom presojati, kaj je na spletu resnično, varno in verodostojno, kar je ključno za spoprijemanje s sodobnimi spletnimi tveganji in izzivi.

TERENSKA RAZISKAVA

Povzetek rezultatov in ključnih ugotovitev kvalitativne in kvantitativne terenske raziskave, izvedene v okviru projekta ASAP v Sloveniji, med predadolescenti, starši, učitelji in vodstvom šol. Raziskava ponuja dodatne vpoglede v odnos med predadolescenti, digitalnimi mediji in družabnimi omrežji, spletnim ustrahovanjem ter digitalno in medijsko pismenostjo.

Sofinancira
Evropska unija

www.socialmediakids.eu